

לישועתך קויתי

על שולחנו של הגאון המקובל
איש האלקים הרב שמשון חיים בן הרב נחמן מיכאל נחמני זי"ע
מחבר הספרים הקדושים זרע שמשון ותולדות שמשון

פרשת וישלח תשפ"ב | גליון מס' 319

סבר שוודאי צדיק גמור הוא, ולכן הריהו בבחינת 'צדיק וטוב לו' (עייני ברכות ז).

אולם, אחר שראה שבאה עליו צרתו של עשוי, כשהוא מוכרח לאבד ולחסר את ממונו, הסיק מכך שוודאי יש לו איזושהו חטא. או בשל מצות כיבוד אב ואם, שלא קיים במשך עשרים ושניים שנים, או חטא אחר. והנה אם למרות חטאו, חלק מימיו עוברים עליו בטובה, הרי זה סימן מובהק, שנוהגים עמו מן השמים כשיטת התוספות. ואף שיש להיפרע ממנו על חטאו בעולם הזה, עדיין רוב ימיו בטובה.

לכן, דווקא כעת, כאשר נוכח לראות כיצד נוהגים עמו מן השמים, ביקש על בניו, שאם יחטאו, ינהגו אף עמם כשיטת התוספות. כי הלא 'כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא' (סנהדרין צ.ו). ואם כן, וודאי שיפרעו מהם על עוונותיהם, כאן בעולם הזה. בשל כך התפלל, שלא יביאו עליהם את הצרות בזה אחר זה, להיות כל ימיהם בעולם הזה ברעה - כשיטת רש"י. אלא יתנו להם ריווח בין צרה לצרה, ליתן ביניהם ימים של טובה - כשיטת התוספות.

ואף שגם פירושו של רש"י, ודאי אמת הוא. מכל מקום ביקש יעקב אבינו, להועיל בתפילתו זו, להפוך מידת הדין לרחמים ולפעול, כי ינהגו עם כללות עם ישראל במידת הרחמים, על פי פירושו של בעלי התוספות.

(זרע שמשון פרשת וישלח מאמר ה)

ויחן את פני העיר. (בבב"א ל"ג, יח)

רבי יוחנן בשם רבי יוסי בר חלפתא אמר, אברהם שאין כתוב בו שמירת שבת, ירש את העולם במידה... אבל יעקב שכתוב בו שמירת שבת, שנאמר (בראשית לג, יח) ויחן את פני העיר, שנכנס עם דמדומי חמה וקבע תחומין מבעוד יום, ירש את העולם שלא במידה. שנאמר (שם כח, יד), והיה זרעך כעפר הארץ ופרצת ימה וקדמה צפונה ונגבה. (בבב"א ל"ג, יח)

יש לנו לדעת, מדוע אכן לא שמרו אבותינו, אברהם ויצחק, את השבת. וביארו המפרשים, כי הלא בן נח ששבת חייב מיתה (סנהדרין נט.ו). לכן האבות שהיו

יתן ביד עבדיו עדר עדר לבדו ויאמר אל עבדיו עברו לפני רוח תשימו בין עדר ובין עדר. (בבב"א ל"ג, יז)

מהו וריוח תשימו. אמר יעקב לפני הקדוש ברוך הוא, ריבונו של עולם, אם יהיו צרות באות על בני, לא תביא אותם זו אחר זו אלא הרוח להם מצרותיהם. (בבב"א ל"ג, יח)

שומה עלינו להבין, שני עניינים. ראשית, מה עניין תפילה זו של יעקב, דווקא לעת הזאת, בהיותו עסוק עם צרת אחיו עשוי. שנית, מדוע עלתה על דעתו, שיביא הקדוש ברוך הוא את הצרות על בניו בבת אחת, עד שהוצרך יעקב אבינו לבקש ולהתפלל, שלא כך יהא.

ויש לפרש, על פי מחלוקתם של רבותינו הראשונים, רש"י ובעלי התוספות, בביאור דברי אביי (קידושין טז.ו), על מי שזכויותיו מרובין מעוונותיו, או מי שעוונותיו מרובין מזכויותיו, 'דעבדין ליה יום טב ויום ביש'.

לפי פירוש רש"י, זה שזכויותיו מרובין מעוונותיו, מכינים לו את יומו הטוב בעולם הבא, על ידי שנפרעים ממנו על עוונותיו, כאן בעולם הזה. וכן להיפך, מי שעוונותיו מרובין מזכויותיו, מכינים לו יום ביש לעולם הבא, על ידי שמשלמים לו את שכר מצוותיו, כאן בעולם הזה.

ברם, התוספות מפרשים, כי היום טב ויום ביש, שניהם בעולם הזה. מי שזכויותיו מרובים, נותנים לו בעולם הזה, גם יום ביש, כדי לפרוע ממנו על עוונותיו. אך עדיין רוב ימיו בטובה. ואילו מי שעוונותיו מרובין, נותנים לו גם יום טוב, כדי לשלם לו את שכר מצוותיו בעולם הזה, אולם, עדיין שרוי רוב ימיו ברעה.

נמצא שלפירושו של רש"י, מי שחטא מעט, כל ימיו בעולם הזה ברעה, כדי שיהיה לו יום טוב לעתיד. ולפי פירוש התוספות, רוב ימיו בטובה ורק קצת מהם ברעה, כדי לפרוע בעולם הזה על עוונותיו.

וכבר מקובלים אנו ועומדים, כי פירושיהם של רבותינו הראשונים, אלו ואלו דברי אלוקים חיים.

והנה על הפסוק שנאמר ביעקב (לעיל ל, מג), 'זיפריך האיש מאד מאד', מובא במדרש (בראשית רבה עג, יא), 'מלמד שנפרצה לו פרצה מעין עולם הבא'. לכן, בתחילה כאשר ראה יעקב, שמשפיעים עליו מן השמים רוב טובה,

מסופקים, האם יצאו מכלל בני נח אם לאו, לא החמירו לקבל על עצמם מצות שמירת שבת, כדי שלא להיכנס בספק חיוב מיתה.

אלא שאם כן, ויוקשה להיפך. למה יעקב אבינו, כן שמר את השבת. מדוע לא חשש, למה חששו אבותיו. עוד יש לדקדק, מדוע דווקא עתה, כאשר חנה את פני העיר, התחיל יעקב לשמור את השבת.

וגראה לתרץ, בהקדם שני ביאורים נפלאים.

א. מה שאמר רבי שמעון (בראשית רבה עח, ז), להוכיח ממעשה יעקב והמלאך, שהצדיקים גדולים יותר מן המלאכים. וז"ל: 'מי גדול השולח או המשתלח, מן מה דכתיב ויאמר (-) המלאך ליעקב) שלחני, הוי אומר המשלח גדול'. וכן אמרו בגמרא (סנהדרין צג.), 'גדולים צדיקים יותר ממלאכי השרת'.

וטעם הדבר שהצדיקים גדולים יותר, משום שהמלאכים אינם יכולים לקיים התורה אלא בלימודה. אבל אין להם שייכות למצוות מעשיות. מה שאין כן הצדיקים, שיכולים לקיים גם את המצוות המעשיות. וכבר למדנו (בבא קמא יז.) שהמעשה גדול מן התלמוד.

ב. מצינו במאבקו של יעקב עם המלאך, שבמשך כל הלילה, לא היה יכול המלאך לפגוע ביעקב. ורק בעלות השחר כשהגיע היום, זמנו של המלאך לומר שירה, הצליח ליגע ולפגוע בכף ירכו. והנה מצד הסברא, היה צריך להיות להיפך. כי לכאורה, הלילה בו יש שליטה למזיקים, הוא הזמן המתאים יותר, להיות המלאך מצליח להרע ליעקב.

ויש לפרש, על פי מה שהביאו התוספות (סנהדרין לז:), בשם תשובות הגאונים, 'שאינו בני ארץ ישראל אומרים קדושה, אלא בשבת. דכתיב גבי חיות שש כנפים לאחד, וכל כנף הוא אומר שירה אחת ביום, בששת ימי החול. וכשיגיע שבת, אומרות החיות לפני המקום, ריבוננו של עולם, אין לנו עוד כנף. והקדוש ברוך הוא משיב להם, יש לי עוד כנף אחד שאומר לפני שירה, שנאמר מכנף הארץ ומירות שמענו, עכ"ל'.

ופירש ב'עיון יעקב', כי כל ימות השבוע, שהם ימים שיש בהם יצר הרע, אין בני ישראל יכולים לומר שירה. לא כן ביום השבת, שהוא יום קדוש, מעין עולם הבא, גם ישראל יכולים לומר שירה. נמצא לפי זה, שהאבות שלא שמרו את השבת, אלא עשו בה מלאכה כבחול, לא היו יכולים לומר שירה אף בשבתות.

לכן, במשך כל הלילה, לא היה המלאך יכול לפגוע ביעקב, כיון שהיה יעקב יותר גדול ממנו, בשל המצוות המעשיות שקיים תמיד. אך כשהגיע הבוקר, זמנו של המלאך לומר שירה, גבר על יעקב ונקע את כף ירכו. כי באשר למצוות שירה, היה המלאך גדול יותר. שכן, כל זמן

שלא שמר יעקב את השבת, לא אמר שירה.

מעתה, יתורצו היטב, שתי קושיותינו הראשונות. כי כשראה יעקב, שלא היה המלאך יכול לו, הבין למפרע כי אין דינו כבן נח. כי לולי היה דינו כדין בן נח, לא היו נחשבים מעשיו כל כך, עד שינצח בזכותם את המלאך. כי כל עוד אינו מצווה ועושה, אין מצוותיו שלימות. כמו שאמרו (קידושין לא.), 'גדול המצווה ועושה, יותר ממי שאינו מצווה ועושה'.

ואם אכן אינו נחשב כבן נח, נמצא שהוא יכול לשמור את השבת בשלימות. אשר על כן, מיד אחרי מאבקו עם המלאך, החל יעקב אבינו לנהוג כדין ישראל גמור, לשמור את השבת כהלכתה. ובשל כך, 'יחן את פני העיר - שקבע להם עירובי תחומין'.

ואף גם זאת, כאשר התרפא יעקב מצליעתו, היה לו סימן שנמחלו עונותיו ויכול לומר שירה. ואכן, מכאן ואילך החל לומר שירה בשבתות ובכך, השלים את החיסרון שהיה לו במצות השירה, מול המלאך שרו של עשיו.

(זרע שמשון פרשת וישלח, מאמר יא)

הלכתא כנהמני

להסתדר עם העירייה

על הסוכות התקרה, והישיבה לסוכה לא היתה נוחה. מה לא עושים בכדי לקיים מצווה בהיגור? עבור החלק חקיימים 'פורץ לו דרך', מורידים קיר, והרי כניסה למחדרין לסוכה נחאה למחדרין.

אבל צריך עתה הסכים יאפשרו, וסם העירייה לא תניח חקילות בעדלי היניים de חנות הניסור. מה עושים? פשוט מאוד. לומדים עוד קטע זרע פנינה לככות העניין. אם כפי ככר קביעות, אפשר להוסיף קטע נוסף, לתת תרומה, והדברים מסתדרים.

חיים כל כך פשוטים כפי את זרע פנינה.

כשהזרע שמשון מאחורה

הסיפור הזה, הוא סיפור de אחד העובדים כאוכן 'חולדות פנינה'. הוציאו לו תלום מכורת, והוא חקק לסבל את זה. זה עורס לו נשק.

בקה שהביאה לעשות נפש למכירות. אי אפשר לסבל תלום חוקי, ניתן לפי הכללים. וכאן רשמים שהפסידות רק הביאה יעשות. האם ייתכן שיהיה מי שייצק מהפסידות?

לאחר פנה, מספר אותו עובד, שבככות התלום הזה הוא זכאי למס הכנסה פדלי. נשקם? לא מהפסידות הנו. כאן יש רק רווחים, יעשות, הצלחות, ורוכ עפע de ברכה.

